

Dyre prins av Christer Kihlman

Släkten Blaadh femtio år senare

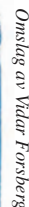
Mitt emot min säng i sovrummet finns en bokhylla med fiktiv prosa. Närhelst jag ligger vaken på sängen samtalar jag med böckerna där, det är en lågmäld dialog. Det är ganska sällan jag läser om böcker, men det händer.

Ett tag efter Christer Kihlmans död år 2021 plockade jag ner *Dyre prins* från 1975. Och blev överraskad. Jag har ju läst romanen förr, flera gånger, men det var länge sen senast. Vem klarar mera av att författa så här, brett, djupt, roligt och tragiskt med så stark kolorit? Kihlman använder alla färger

på paletten med kontraster och harmonier. Tematiskt är det väl Kjell Westö som kommer närmast.

Med tanke på hur det sedan gick med Kihlman, att han tystnade som författare, är det också trösterikt att se att detta finns kvar. I och med att det är så länge sen tystnaden kändes aktuell stiger Kihlmans röst fram. Hans författarskap omfattar de flesta genrer, dikter, självbekännelser (fast han själv ogillade benämningen för dess moraliserande undertoner), romaner. En av de sista sakerna han skrev var monologen *Svaret är nej!* (1999). Den hörde

Så här skildrar Kihlman stämningen i Gunnels familj:

I Mårten Westös samtalsbok med Kihlman kommer det fram att Kihlman hade en anfader som

verkligen hette Carl Edvard Bladh och en som hette Jacob Bladh. Carl Edvard flyttade till Sverige som en följd av att han blev allvarligt trakasserad av kosacker, och han försökte etablera sig i Latinamerika men fick återvända till Finland. Det var därför Kihlman reste till Latinamerika.

Dyre prins inleds med hur Donald och en ekonomiskt och socialt bättre gynnad medsoldat hemförlovas från kriget. De rumlar om, super och våldtar.

En bror till Donald och Amerikaemigrant dyker oförhappandes upp, bjuder flott och hjälper sin yngre något missgynnade bror lite. Senare manövrerar Donald ut släkten från ett hemman han låtsas vara intresserad av. Och tillskansar sig de papper han bygger sin släktkrönika med.

Romanens konstnärer framställs som hållningslösa slarvrar med stora egon. Affärsmännen är driftiga, målmedvetna, intelligenta och listiga – visserligen också ganska hänsynslösa. Förutom våldtäktsscenen i början som det förefaller som om författaren lätt glider förbi (men det kanske är skenbart?) finns här också prostitution. Förelöpare till Kihlmans Latinamerikaböcker – som man tänker att inte vore möjliga att skriva och publicera idag, eftersom Kihlman i dem framstår som en erotisk exploator. Uppriktigheten i Kihlmans känsla kan man inte missa.

I *På drift i förlustens landskap* (1986) är temat just det: hur en författare kan råka ut för insikten att han i sitt författarskap intuitivt föregriper skeenden som senare infrias i hans verkliga liv. Mot hans vilja. Det ser ut som en gudoms illvilliga Prometheus-/Faust-ingripande. Fiktionen överträffar verkligheten. Året efter, 1987, utkom *Gerdt Blads undergång*. På ett sätt återknyter denna roman till *Den blå modern* och självbekännelseböckerna – ursäktade begreppet – med det mer individualistiska psykologiska familjetemat.

Dyre prins och släkten Blad-Blaadh-von Blaadh-Lehtisuon-Lehtinens öden och äventyr är naturligtvis en allegori över Finlands efterkrigshistoria så länge kurvan pekade uppåt. Också här anar man att detta inte är en utveckling som varar för evigt. Finlands öde följer släktens, familjens och individens i fler än ett avseende. Mårten Westö tar i sin samtalsbok också upp tolkningen att Christer Kihlman i sitt författarskap fullföljde ett fadersuppror hans pappa

Bertel Kihlman hade inlett, men aldrig drivit till sin spets. Det är ändå påfallande hur respektfullt Christer Kihlman talar om sin pappa. När föräldrarna förbjöd honom att delta i ”kommunisternas dans” på Järnvägstorget i Helsingfors år 1945 freden till ära, lydde han dem och lät bli att gå.

Christer Kihlman var född 1930. Han hade levande minnen från kriget även om han var för ung för att själv ha deltagit. Han var 45 år när *Dyre prins* utkom och 57 när hans sista roman gavs ut. Donald Blaadh är 48, nästan jämnårig med sin upphovsman. Man kan tycka att Kihlman slutade skriva i förtid, å andra sidan visade han integritet och slutade när han gett vad han hade att ge. Det var på ett sätt i linje med hans öppenhet som författare.

Minns att det i någon diskussion, vet inte om den var offentlig eller privat, kanske någon föreläsning på universitetet, var tal om författares förmåga till inlevelse och att gestalta andra liv än det hen själv lever och har levt. Kihlman och *Dyre prins* fick statuera exempel, att Kihlman aldrig haft ett så kallat brödjobb men att han skrev om en framgångsrik direktör med inlevelse och ganska skickligt. För att Donald Blaadh och Kihlman kanske var ett slags den finlandssvenska romanens direktör som visar på dess uppgång och fall, möjligheter och risker? Borgerskapets, den bildade finlandssvenska övre medelklassens skildrare var han hursomhelst.

Och, som han påpekar för Westö, i sitt författarskap fortsätter han sin släkts tradition av att verka som präster och företagare – bara i lite annan form.

För fast Kihlman vid sidan av Henrik och Märta Tikkanen var med om att introducera autofiktionen i Finland – även om ordet inte var uppfunnet på den tiden – var han framför allt en fiktionens mästare. Svenskfinlands Dostojevskij och Tolstoj i en person. Det är många, bland andra Kihlman själv, som jämfört *Den blå modern* med *Bröderna Karamazov*.

När jag var ung vuxen år 1990 skrev jag min pro gradu om *Den blå modern* (1963). Det var ett naturligt val i det livsskedet. Nu känner jag mer för bågen i *Dyre prins*. Min farmor höll på *Krig och fred*, jag på *Brott och straff*. Idag är jag benägen att hålla med farmor.

BARBRO ENCKELL-GRIMM